

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 2 c kap. 5 § i strafflagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 2 c kap. 5 § i strafflagen (RP 175/2018 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motioner:

- Lagmotion LM 16/2016 rd Mika Niikko saf m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 2 c kap. 5 § i strafflagen
- Lagmotion LM 25/2017 rd Ville Tavio saf m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 2 c kap. 5 § i strafflagen

Utlåtande

Följande utlåtande har lämnats i ärendet:

- grundlagsutskottet GrUU 56/2018 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Paulina Tallroth, justitieministeriet
- jurist Esa-Pekka Hänninen, Brottspåföljdsmyndigheten
- direktör Pasi Oksa, Riihimäki fängelse
- direktör, professor Tapio Lappi-Seppälä, Helsingfors universitet, Institutet för kriminologi och rättspolitik
- ombudsman Marjatta Kaurala, Kriminaalihuollon tukisäätiö
- advokat Antti Riihelä, Finlands Advokatförbund
- professor Sakari Melander.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- inrikesministeriet

Betänkande LaUB 20/2018 rd

- Östra Finlands hovrätt
- Birkalands tingsrätt
- Riksåklagarämbetet
- Polisstyrelsen.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

I propositionen föreslås en ändring av strafflagen. Ändringen gäller systemet med villkorlig frigivning i sådana situationer där en fånge som ska friges inte under de fem år som föregick brottet har avtjänat ett fängelsestraff i fängelse. Det föreslås att i sådana situationer ska en fånge friges villkorligt när halva straffet har avtjänats. För närvarande är motsvarande tidsgräns tre år.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 mars 2020.

Lagmotionerna

I lagmotion LM 16/2016 rd med förslag till lag om ändring av 2 c kap. 5 § i strafflagen föreslås det att bestämmelserna om villkorlig frigivning ändras. I lagmotionen föreslås det att bestämmelserna om villkorlig frigivning inte alls ska tillämpas på straff som har dömts för grova brott mot liv och hälsa, utan att de som dömts för dessa brott endast ska ha möjlighet att komma i övervakad frihet på prov sex månader innan strafftiden löper ut. I lagmotionen föreslås det också, att när det gäller andra brott ska tillämpning av kvotdelar för villkorlig frigivning som är kortare än huvudregeln vara möjlig om fången inte under de sex år som föregick brottet har avtjänat ett fängelsestraff i fängelse. I fråga om unga förbrytare skulle motsvarande tid vara fyra år.

I lagmotion LM 25/2017 rd med förslag till lag om ändring av 2 c kap. 5 § i strafflagen föreslås det att bestämmelserna om villkorlig frigivning ändras så att till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. enligt vilket ett fängelsestraff för ett grovt brott alltid ska avtjänas i sin helhet i fängelse.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Ändrade bestämmelser om villkorlig frigivning

I propositionen föreslås det att 2 c kap. 5 § i strafflagen ändras så att en fånge som under fem år före brottet inte avtjänat ett fängelsestraff i ett fängelse friges villkorligt när hälften av straffet har avtjänats eller en tredjedel av straffet för ett brott som han eller hon begått före 21 års ålder avtjänats. Enligt den gällande lagen är den tid under vilken fängelsestraff inte avtjänats tre år. Förslaget innebär således en skärpning av det straffrättsliga systemet. Det är fråga om situationer där en fånge kan anses vara en så kallad förstagångsbrottsling i förhållande till bestämmelserna om villkorlig frigivning.

Betänkande LaUB 20/2018 rd

Sammantaget sett anser utskottet att propositionen behövs och är lämplig. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med anmärkningarna och ändringarna nedan.

Propositionen har sitt ursprung i regeringen Sipiläs strategiska program. Syftet med förslaget är att förbättra systemet med villkorlig frigivning så att det blir rättvist och trovärdigt (s. 17 i RP). Den ovan beskrivna tiden på tre år utan brott enligt den gällande lagstiftningen har ansetts vara alltför kort ur rättviseperspektiv. Det här har också ansetts vara problematiskt med tanke på trovärdigheten, sägs det i propositionsmotiven.

I det straffrättsliga systemet har det av hävd ansetts vara godtagbart att en förstagångsfånge frigives efter att ha avtjänat en kortare del av sitt fängelsestraff än den som avtjänat flera fängelsestraff. Lagutskottet förenar sig om det som sägs i motiven (s. 16), dvs. att det kan anses vara motiverat att personer som efter det att de senast frigavs från fängelset inte under en lång tid har begått ett brott som leder till ett ovillkorligt fängelsestraff, ska frigives villkorligt efter att avtjänat en kortare tid av sitt straff.

Huvudregeln enligt gällande lag är att den som avtjänar ett fängelsestraff på viss tid frigives villkorligt. Systemet med villkorlig frigivning är en viktig del av en kontrollerad och planmässig frigivningsprocess. Målet för differentierad frigivning av fångar är att för fångar skapa en så kallad väg till frigivning som ska leda till ett liv utan brott. Genom detta strävar man efter att främja gärningsmännens anpassning i samhället (1 kap. 2 § i fängelselagen 767/2005). Genom differentierad frigivning ökas också säkerheten i samhället, när intensiteten hos övervakningen av gärningsmannen sänks gradvis och gärningsmannens ansvar och beredskap att leva ett liv utan brott samtidigt ökar (se RP, s. 3) Möjligheten till villkorlig frigivning är en viktig del av ett fungerande straffsystem.

I propositionen (s. 17) sägs det att när systemet granskas bör det bedömas huruvida den nu gällande tiden på tre år mellan den tidigare frigivningen och det nya brott som leder till ovillkorligt fängelse ska anses vara rättvist och proportionerligt. Det är fråga om längden på den tid som avtjänas i fängelse och därför är saken av central betydelse inte bara för individen utan också för påföljdssystemet. Tiden på tre år anses enligt propositionen vara kort t.ex. i sådana fall där personen begår ett allvarligt brott och frigives efter att ha avtjänat halva straffet. Särskilt i fråga om långa straff är skillnaden mellan kvotdelarna, två tredjedelar av strafftiden och halva strafftiden, märkbar. Detta missförhållande kan enligt propositionen avhjälpas genom att förlänga tiden mellan den tidigare frigivningen och det nya brott som leder till ett ovillkorligt fängelsestraff. I systemet med regelmässig villkorlig frigivning framhävs proportionaliteten mellan kvotdelarna och förutläggningarna för tillämpning av dem (s. 17).

Av propositionen framgår (s. 4 och 16) att den gällande tiden på tre år utan brott inte har motiverats i detalj. Före 1976 var tidsfristen fem år, dvs. samma som nu föreslås.

Lagutskottet omfattar det som sägs i grundlagsutskottets utlåtande om propositionen (GrUU 56/2018 rd, s. 2), om det beklagliga i att propositionsmotiven delvis är tunna. Men mot bakgrunden av det som sägs ovan och annan utredning anser lagutskottet sammantaget sett att den föreslagna ändringen är godtagbar. Enligt utskottets uppfattning gör ändringen inte heller straffverkställig-

Betänkande LaUB 20/2018 rd

heten så mycket strängare att den skulle kunna anses problematisk med hänsyn till proportionaliteten.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 56/2018 rd, s. 2) att lagutskottet har anledning att pröva om lagförslaget kan leda till en problematisk kumulering av sanktioner.

Lagutskottet konstaterar att det med hänsyn till godtagbara grunder för brottsprevention samt proportionalitetsaspekter är sakligt att lagbestämmelser möjliggör en strängare straffrättslig behandling av återfallsbrottslingar än förstagångsbrottslingar. Sanktionskumulering innebär för den nu aktuella propositionens vidkommande att återfall i brott kan skärpa de straffrättsliga konsekvenserna på flera olika sätt.

Enligt 6 kap. 5 § 1 mom. 5 punkten i strafflagen är gärningsmannens tidigare brottslighet en straffskärpningsgrund. Också i 2 c kap. 12 § i strafflagen beaktas återfall som en straffskärpningsgrund vid kombinationsstraff. Återfall kan också ha den konsekvensen att gärningsmannen döms till ett strängare straff inom straffarten, eftersom gärningsmannens tidigare brottslighet kan vara ett hinder för att döma till villkorligt straff på det sätt som sägs i 6 kap. 9 § 1 mom. Också för straffverkställigheten har återfall följer exempelvis när tidpunkten för villkorlig frigivning enligt den aktuella propositionen övervägs. I de situationer som avses i 2 c kap. 14 § i strafflagen spelar återfall roll vid verkställighet av reststraff.

De straffskärpningsgrunder som nämns ovan ingår redan nu i den gällande lagstiftningen. Det samma gäller kravet på en tid på flera år utan brott för att en tid som är kortare än den som bestäms enligt huvudregeln för villkorlig frigivning ska kunna tillämpas på återfallsbrottslingar. Efter att ha tagit ställning till propositionen och annan utredning anser lagutskottet att reformer som medför enstaka straffskärpande ändringar i det straffrättsliga påföljdssystemet är förknippade med en risk för att sanktioner kumuleras. Det här gäller även den aktuella propositionen. Men, såsom framgår av det som sägs ovan, anser lagutskottet emellertid inte att förslaget att förlänga bestämmelserna om tid utan brott i detta sammanhang är ogrundat eller leder till en oproportionell skärpning av systemet. Lagutskottet anser efter övervägande att den föreslagna ändringen inte heller leder till en sådan risk för kumulering av sanktioner som kunde betraktas som ett problem som skulle ha betydelse för ett godkännande av lagförslaget.

Lagutskottet understryker emellertid vikten av att det straffrättsliga påföljdssystemet framöver granskas som en helhet. I det sammanhanget är det viktigt att se till att olika delar av påföljdssystemet bildar en konsekvent och proportionerlig helhet och att regleringen av påföljdssystemet sammantaget blir tydligare. Lagutskottet har redan tidigare påtalat vikten av att straffsystemet betraktas som ett komplex (LaUB 10/2018 rd, s. 11 och LaUB 9/2018 rd, s. 9). Enligt utredning till utskottet innefattar justitieministeriets resultatmål för 2019—2022 en övergripande granskning av påföljdssystemet. Utskottet ser detta som positivt. I samband med översynen bör man enligt utskottet granska påföljdssystemet och kriminalpolitiken ur ett brett perspektiv och även beakta betydelsen av förebyggande verksamhet, såsom missbrukarvård.

Betänkande LaUB 20/2018 rd

Personer under 21 år som begår brott

Av 2 c kap. 5 § i strafflagen följer att på personer som har begått brott före 21 års ålder tillämpas lindrigare kvotdelar för villkorlig frigivning än för andra. Detta föreslås inte bli ändrat i propositionen. Lagutskottet betonar att den tanke som ligger till grund för bestämmelsen hänger samman med godtagbara grunder för särbehandling av unga i straffrättsligt hänseende. I propositionsmotiven (s. 4) framhålls det att fängelsestraff innebär en allvarlig risk för utslagning för unga personer. Om en ung person döms till ett ovillkorligt fängelsestraff bör målet vara att begränsa tiden i fängelset så att den blir så kort som det med hänsyn till straffsystemets allmänna godtagbarhet är möjligt, för att förhindra utslagning och upprepade anstaltsplaceringar (s. 5).

Den föreslagna ändringen leder emellertid i praktiken till att regleringen av villkorlig frigivning av barn och unga blir strängare. Detta kan enligt utskottet anses problematiskt med tanke på att artikel 37.b i konventionen om barnets rättigheter (FördrS 60/1991) föreskriver att frihetsberövande av ett barn endast får användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid.

Lagutskottet noterar att grundlagsutskottet tidigare pekat på problem med regeringens proposition RP 262/2004 rd, som innefattade ett förslag som skulle ha försvarat för unga gärningsmän att bli villkorligt frigivna. I propositionen föreslogs det att den som dömts för ett brott begånget före 21 års ålder skulle försättas i villkorlig frihet när halva straffet avtjänats. Grundlagsutskottet ansåg då att lagutskottet bör överväga en sådan justering av regleringen att åtminstone de bestämmelser som tillämpas på barn inte kan leda till långvarigare frihetsberövande jämfört med det som gällde vid den aktuella tidpunkten (GrUU 21/2005 rd, s. 4/I). Också lagutskottet ansåg att förslaget i propositionen inte skulle godkännas. Lagutskottet föreslog att den som dömts för ett brott begånget före 21 års ålder ska kunna friges villkorligt när en tredjedel av straffet är avtjänat, förutsatt att han eller hon under tre år före brottet inte har avtjänat ett fängelsestraff i ett fängelse eller, om villkoret inte uppfylls, efter att ha avtjänat hälften av straffet (LaUB 9/2005 rd, s. 4).

Det nu aktuella förslaget innebär att kravet på den tid också en person under 21 år ska ha levt ett liv utan att ha avtjänat ett fängelsestraff i fängelse förlängs till fem år. Den föreslagna ändringen har relativt sett större konsekvenser uttryckligen för unga brottslingar, eftersom en tid på fem år kan täcka in en förhållandevis lång tid i en ung persons liv, också med beaktande av bestämmelsen i 3 kap. 4 § 1 mom. i strafflagen om straffmyndighetsåldern. I praktiken skulle den föreslagna ändringen leda till att bestämmelserna om villkorlig frigivning av personer som begått brott före 21 års ålder efter att den lindrigare kvotdelen av straffet avtjänats, rätt sällan skulle bli tillämplig om personen i fråga tidigare har dömts till ett ovillkorligt fängelsestraff. Kravet på en tid på fem år utan begångna brott täcker in perioden mellan 15 och 20 år. Det skulle således i praktiken nästan aldrig gå att tillämpa villkorlig frigivning efter att en tredjedel av straffet avtjänats på en återfallsbrottsling som inte fyllt 21 år. Om förslaget blir verklighet innebär det att de bestämmelser som ska tillämpas på barn och unga leder till längre frihetsberövande, vilket grundlagsutskottet tidigare ansett vara ett problem (GrUU 21/2005 rd, s. 45/II).

När grundlagsutskottet tog ställning till den nu aktuella propositionen hänvisade det till sitt ovan nämnda utlåtande (GrUU 21/2005 rd) och till artikel 37.b i konventionen om barnets rättigheter och konstaterade att lagförslaget skulle innebära att de bestämmelser som ska tillämpas på barn och unga de facto leder till längre frihetsberövande (GrUU 56/2018 rd), s. 2—3). Enligt utlåtandet

Betänkande LaUB 20/2018 rd

det bör lagutskottet överväga att begränsa regleringen så att den föreslagna ändringen inte tillämpas på personer som dömts för brott begångna före 21 års ålder.

Mot bakgrunden av det som sägs ovan anser lagutskottet att den föreslagna ändringen måste begränsas så att den inte tillämpas på personer som dömts för brott begångna före 21 års ålder. Lagutskottet föreslår därför att 2 c kap. 5 § 2 mom. ses över. Utskottet föreslår att bestämmelsen ändras så att kravet på den tid utan begångna brott som ska ha löpt före ett fängelsestraff fortsatt ska vara tre år i fråga om gärningsmän som inte har fyllt 21 år. I fråga om andra gärningsmän föreslås den nämnda tiden vara fem år.

Såväl gällande som föreslagna 2 c kap. 5 § 2 mom. i strafflagen är rätt lång och lagtekniskt komplicerad. Momentet innehåller bestämmelser om både de kvotdelar som utgör huvudregel vid villkorlig frigivning och om de lindrigare kvotdelar som gäller såväl vuxna som personer under 21 år, som inte har avtjänat fängelsestraff i fängelse under en bestämd tid. I momentet finns dessutom närmare bestämmelser om tillämpningen och uträkningen av kvotdelarna. Det föreslås inte några strukturella ändringar i momentet.

För att förtydliga momentet föreslår lagutskottet på det sätt som sägs nedan i detaljmotiven att 2 c kap. 5 § ändras så att det föreslagna 2 mom. delas in i tre moment. I utskottets utformning innehåller 2 mom. bestämmelser om villkorlig frigivning och om den kvotdel som utgör huvudregeln samt om den lindrigare kvotdel för vuxna som blir tillämplig när den dömde inte avtjänat ett fängelsestraff i fängelse under en bestämd tid före brottet. I detta fall är tiden utan begångna brott fem år, på det sätt som föreslås i propositionen. Det nya 3 mom. föreslås innehålla bestämmelser om både de kvotdelar som utgör huvudregel vid villkorlig frigivning och om de lindrigare kvotdelar på grundval av tid utan brott som gäller personer under 21. I fråga om denna grupp är tiden utan brott tre år, vilket överensstämmer med den gällande lagen men avviker från propositionen. Ett nytt 4 mom. motsvarar till sitt materiella innehåll de gällande, närmare bestämmelserna om tillämpning och uträkning av kvotdelarna. På grund av den lagtekniska ändring som lagutskottet föreslår flyttas 3 mom. och blir 5 mom. Paragrafens 1 mom. ändras inte.

Den ändring som lagutskottet föreslår kräver en ändring av *strafflagens 2 c kap. 6 §* samt *7 § 1 mom.* I dessa bestämmelser ska det hänvisas till inte bara till 2 c kap. 5 § 2 mom. utan också till det nya 3 mom.

På grund av de föreslagna ändringarna måste också *ingressen* och *lagrubriken* ändras.

DETALJMOTIVERING

Lag om ändring av 2 c kap. 5 § i strafflagen

2 c kap. Om fängelse och kombinationsstraff

5 §. Definition och bestämmande av villkorlig frigivning. I paragrafen finns en definition av villkorlig frigivning och bestämmelser om hur villkorlig frigivning bestäms. I propositionen föreslås det att paragrafens 2 mom. ändras så att en fånge som under fem år före brottet inte avtjänat

Betänkande LaUB 20/2018 rd

ett fängelsestraff i ett fängelse ska friges villkorligt när hälften av straffet har avtjänats eller en tredjedel av straffet för ett brott som han eller hon begått före 21 års ålder avtjänats. Enligt den gällande lagen är den tid under vilken fängelsestraff inte avtjänats bara tre år.

På de grunder som nämns ovan i utskottets överväganden föreslår lagutskottet att förslaget begränsas så att det inte ska tillämpas på personer som begått brott före 21 års ålder. Lagutskottet föreslår att bestämmelsen ändras så att kravet på tiden utan brott ska vara tre år i fråga om gärningsmän som inte har fyllt 21 år. Av de lagtekniska skäl som beskrivs ovan föreslår lagutskottet att hela 5 § ändras så att 2 mom. spjälks upp på tre moment och ändras på följande sätt till den del det gäller personer under 21 år:

I 1 mom. behöver inga ändringar göras i själva innehållet. Utskottet föreslår att i 2 mom. intas en ändring som motsvarar förslaget i propositionen enligt vilken en fänge som under fem år före brottet inte avtjänat ett fängelsestraff i ett fängelse friges villkorligt när hälften av straffet avtjänats. Tiden på fem år ersätter den nuvarande tiden på tre år. Den gällande bestämmelsen, enligt vilken den som avtjänar ett fängelsestraff på viss tid ska friges villkorligt, om inte något annat följer av 9 §, när han eller hon avtjänat två tredjedelar av straffet, ändras inte. Lagutskottet föreslår att 2 mom. inte längre ska innehålla bestämmelser om villkorlig frigivning av personer som återfallit i brott och som avtjänar ett ovillkorligt fängelsestraff på grundval av ett brott begånget före 21 års ålder. Bestämmelserna om denna personkategori ska i stället tas in i ett nytt 3 mom., föreslår utskottet.

Utskottet föreslår att paragrafen kompletteras med ett nytt 3 mom. med bestämmelser om villkorlig frigivning av en fänge som avtjänar ett ovillkorligt fängelsestraff på grundval av ett brott begånget före 21 års ålder. Bestämmelsen utgör ett undantag i fråga om unga gärningsmän och avviker från 2 mom. både vad gäller kvotdelar och tiden före brott. Avsikten är att 3 mom. alltid ska tillämpas när det är fråga om en person som har ett begått ett brott före 21 års ålder. Enligt utskottets förslag ska en fänge som begått ett brott före 21 års ålder och som inte under de tre år som föregår brottet avtjänat ett fängelsestraff i fängelse friges villkorligt när en tredjedel av straffet har avtjänats. På återfallsbrottslingar som inte har fyllt 21 år när han eller hon begår ett nytt brott för vilket utdöms ett ovillkorligt fängelsestraff ska sålunda tillämpas en kortare tid för frigivning från fängelse än vad som föreskrivs i 2 mom.

Utskottets förslag innebär att tillämpningen av den tid på tre år som föreskrivs i 3 mom. upphör när en återfallsbrottsling fyller 21 år. Så är fallet också när ett nytt brott begås omedelbart eller strax efter det att gärningsmannen har fyllt 21 år. På återfallsbrottslingar tillämpas alltid det föreslagna 2 mom. efter den nämnda tidpunkten. Tillämpningen av den kortare tiden före villkorlig frigivning förutsätter att det har gått fem år från den föregående frigivningen från fängelse.

Utskottet föreslår inga ändringar i den tidigare huvudregeln, enligt vilken den som avtjänar ett fängelsestraff för viss tid och som när brottet begicks inte hade fyllt 21 år blir villkorligt frigiven, om inte något annat följer av 9 §, när hälften av straffet har avtjänats.

Utskottet föreslår också ett nytt 3 mom. som i fråga om kvotdelarna motsvarar bestämmelserna i gällande 2 mom. om villkorlig frigivning av en fänge som avtjänar ett ovillkorligt fängelsestraff på grundval av ett brott begånget före 21 års ålder.

Betänkande LaUB 20/2018 rd

Utskottet föreslår att paragrafen kompletteras med ett nytt 4 mom.. I momentet föreslås bestämmelser om att de kortare kvotdelar som avses i 2 och 3 mom. kan tillämpas även om personen i fråga under fem eller tre år före brottet i fängelse har avtjänat förvandlingsstraff för böter eller straff för vägran att fullgöra civiltjänst enligt 74 § i civiltjänstlagen (1446/2007) eller för civiltjänstgöringsbrott enligt 75 § i den lagen, för vägran att fullgöra civiltjänst under extra tjänstgöring eller under mobilisering enligt 76 § i den lagen eller för civiltjänstgöringsbrott under extra tjänstgöring eller under mobilisering enligt 77 § i den lagen eller för vägran att fullgöra värnplikt enligt 118 § i värnpliktslagen (1438/2007), för uteblivande från uppbåd under mobilisering enligt 120 § i den lagen, för undvikande av tjänstgöring enligt 122 § i den lagen eller för undvikande av tjänstgöring under mobilisering enligt 123 § i den lagen. I momentet föreslås också en bestämmelse om att vid beräkning av kvotdelar beaktas inte delar av en dag. Det ska även finnas en bestämmelse enligt vilken den avräkning för tiden för frihetsberövande som avses i 6 kap. 13 § i strafflagen ska dras av från ovan nämnda kvotdelar.

Med undantag för den nya bestämmelsen om tiden på fem år motsvarar momentet den tredje, fjärde och femte meningen i gällande 2 mom. Samtidigt stryks den föråldrade hänvisningen till strafflagens 2 c kap. 12 § 1 mom. enligt vad som föreslås i propositionen beträffande 2 mom. (RP s. 20). Den paragrafens innehåll har ändrats helt och hållet genom lag 800/2017.

Utskottet föreslår ett nytt 5 mom. enligt vilket villkorlig frigivning är möjligt när 14 dagar av fängelsestraffet har avtjänats. Momentet motsvarar till innehållet gällande 3 mom.

På grund av de förslagna ändringarna måste också *ingressen* och ändras.

6 §. Villkorlig frigivning från ett gemensamt fängelsestraff Regeringen föreslår inga ändringar i paragrafen. Paragrafen har en hänvisning till gällande 5 § 2 mom. Lagutskottet föreslår att 6 § kompletteras med en hänvisning till 5 § 3 mom. Ändringen beror på den ändring av strukturen i 5 § som utskottet har föreslagit. Bestämmelser om de kvotdelar som tidigare ingick i 5 § 2 mom. finns nu i både 2 och 3 mom. Utskottets ändringsförslag har inga konsekvenser för kvotdelarna i systemet för villkorlig frigivning.

Den ändring som lagutskottet föreslår kräver en justering också av *rubriken* och *ingressen*.

7 §. Villkorlig frigivning från flera fängelsestraff på viss tid som verkställs på samma gång.

Regeringen föreslår inga ändringar i paragrafen. I paragrafens 1 mom. finns en hänvisning till gällande 5 § 2 mom. Lagutskottet föreslår att 7 § ändras så att det i paragrafens 1 mom. tas in en hänvisning också till 5 § 3 mom. Ändringen beror på den ändring av strukturen i 5 § som utskottet har föreslagit. Bestämmelser om de kvotdelar som tidigare ingick i 5 § 2 mom. finns nu i både 2 och 3 mom. Utskottets ändringsförslag har inga konsekvenser för kvotdelarna i systemet för villkorlig frigivning.

Den ändring som lagutskottet föreslår kräver en justering också av *rubriken* och *ingressen*.

Betänkande LaUB 20/2018 rd

Lagmotionerna

I lagmotion LM 16/2016 rd med förslag till lag om ändring av 2 c kap. 5 § i strafflagen föreslås det att bestämmelserna om villkorlig frigivning ändras. I lagmotionen föreslås det att bestämmelserna om villkorlig frigivning inte alls ska tillämpas på straff som har dömts för grova brott mot liv och hälsa, utan att de som dömts för dessa brott endast ska ha möjlighet att komma i övervakad frihet på prov sex månader innan strafftiden löper ut. I lagmotionen föreslås det också, att när det gäller andra brott ska tillämpning av kvotdelar för villkorlig frigivning som är kortare än huvudregeln vara möjlig om fången inte under de sex år som föregick brottet har avtjänat ett fängelsestraff i fängelse. I fråga om unga brottslingar skulle motsvarande tid vara fyra år.

I lagmotion LM 25/2017 rd med förslag till lag om ändring av 2 c kap. 5 § i strafflagen föreslås det att bestämmelserna om villkorlig frigivning ändras så att till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. enligt vilket ett fängelsestraff för ett grovt brott alltid ska avtjänas i sin helhet i fängelse.

De förslag som ingår i lagmotionerna skulle innebära en betydligt större skärpning av det straffrättsliga systemet än vad som föreslås i propositionen. Också de beräknade kostnaderna för de ändringar som föreslås i lagmotionerna skulle vara klart högre än det som föreslås i propositionen. Regeringens lagförslag beräknas medföra tilläggskostnader på ungefär 2,2 miljoner euro på årsnivå (RP s. 18). Enligt propositionen skulle lagmotion LM 16/2016 rd medföra kostnader på uppskattningsvis 58 miljoner euro på grund av en ökning av det dagliga fångtalet. Förslaget medför också ett betydande behov av tilläggsanslag för att bygga nya fängelser. Enligt utredning till utskottet är de ekonomiska konsekvenserna av lagförslag LM 25/2017 rd ännu större.

Lagutskottet förordar en justering av 2 c kap. 5 § i strafflagen och av systemet med villkorlig frigivning, på det sätt som föreslås i propositionen men med ovan föreslagna ändringar. Utskottet föreslår följaktligen att *lagmotionerna* förkastas.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 175/2018 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen förkastar lagförslagen i lagmotionerna LM 16/2016 rd och LM 25/2017 rd.

Lag

om ändring av 2 c kap. 5 § i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i strafflagen (39/1889) 2 c kap. 5 och 6 § samt 7 § 1 mom., sådana de lyder, 5 § i lagarna 780/2005 och 1099/2010, 6 § i lag 780/2005 och 7 § 1 mom. i lag 800/2017, som följer:

5 §

Definition och bestämmande av villkorlig frigivning

Villkorlig frigivning innebär att en fänge som dömts till ovillkorligt fängelsestraff får avtjäna resten av straffet i frihet. (Nytt)

Den som avtjänar ett fängelsestraff på viss tid ska friges villkorligt, om inte något annat följer av 9 §, när han eller hon avtjänat två tredjedelar av straffet ~~eller hälften av straffet för ett brott som han eller hon begått före 21 års ålder~~. En fänge som under fem år före brottet inte avtjänat ett fängelsestraff i ett fängelse ska friges villkorligt när hälften av straffet ~~eller en tredjedel av straffet för ett brott som han eller hon begått före 21 års ålder~~ avtjänats. ~~De sistnämnda kvotdelarna kan tillämpas även om personen i fråga under fem år före brottet i fängelse har avtjänat förvandlingsstraff för böter eller straff för vägran att fullgöra civiltjänst enligt 74 § i civiltjänstlagen (1446/2007) eller för civiltjänstgöringsbrott enligt 75 § i den lagen, för vägran att fullgöra civiltjänst under extra tjänstgöring eller under mobilisering enligt 76 § i den lagen eller för civiltjänstgöringsbrott under extra tjänstgöring eller under mobilisering enligt 77 § i den lagen eller för vägran att fullgöra värnplikt enligt 118 § i värnpliktslagen (1438/2007), för uteblivande från uppbåd under mobilisering enligt 120 § i den lagen, för undvikande av tjänstgöring enligt 122 § i den lagen eller för undvikande av tjänstgöring under mobilisering enligt 123 § i den lagen. Vid beräkning av kvotdelar beaktas inte delar av en dag. Den avräkning för tiden för frihetsberövande som avses i 6 kap. 13 § i denna lag ska dras av från ovannämnda kvotdelar.~~

Trots det som föreskrivs i 2 mom. ska en fänge som avtjänar ett ovillkorligt fängelsestraff för ett brott som han eller hon har begått för 21 års ålder friges villkorligt, om inte något annat följer av 9 §, när han eller hon avtjänat hälften av straffet. En fänge som under tre år före brottet inte avtjänat ett fängelsestraff i fängelse ska friges villkorligt när en tredjedel av straffet för ett brott som han eller hon begått före 21 års ålder avtjänats. (Nytt 3 mom.)

De lindrigare kvotdelarna enligt 2 och 3 mom. kan tillämpas även om personen i fråga under fem eller tre år före brottet i fängelse har avtjänat förvandlingsstraff för böter eller straff för vägran att fullgöra civiltjänst enligt 74 § i civiltjänstlagen (1446/2007) eller för civiltjänstgöringsbrott enligt 75 § i den lagen, för vägran att fullgöra civiltjänst under extra tjänstgöring eller under mobilisering enligt 76 § i den lagen eller för civiltjänstgöringsbrott under extra tjänstgöring eller under mobilisering enligt 77 § i den lagen eller för vägran att fullgöra värnplikt enligt 118 § i värnpliktslagen (1438/2007), för uteblivande från uppbåd under mobilisering enligt 120 § i den lagen, för undvikande av tjänstgöring enligt 122 § i den lagen eller för undvikande av tjänstgö-

Betänkande LaUB 20/2018 rd

ring under mobilisering enligt 123 § i den lagen. Vid beräkning av kvotdelar beaktas inte delar av en dag. Den avräkning för tiden för frihetsberövande som avses i 6 kap. 13 § i denna lag ska dras av från ovannämnda kvotdelar. (Nytt 4 mom.)

Villkorlig frigivning är möjlig när fjorton dagar avtjänats av ett fängelsestraff. (Nytt 5 mom.)

6 § (Ny)

Villkorlig frigivning från ett gemensamt fängelsestraff

Om de olika brott som har begåtts av den som avtjänar ett gemensamt fängelsestraff leder till att olika kvotdelar enligt 5 § 2 och 3 mom. ska tillämpas, ska han eller hon frigis villkorligt enligt den större kvotdelen.

7 § (Ny)

Villkorlig frigivning från flera fängelsestraff på viss tid som verkställs på samma gång

En fänge som avtjänar flera fängelsestraff på viss tid som verkställs på samma gång frigis villkorligt efter att ha avtjänat den tid av straffet som utgör summan av den tid som ska avtjänas av varje straff enligt den kvotdel som avses i 5 § 2 och 3 mom. När kvotdelar räknas samman beaktas inte delar av en dag..

Denna lag träder i kraft den 20 .

På brott som har begåtts före ikraftträdandet av denna lag och på verkställigheten av straff som följer av ett sådant brott tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors 19.2.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Kari Tolvanen saml
vice ordförande Eva Biaudet sv
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Katja Hänninen vänst
medlem Ari Jalonen blå
medlem Johanna Karimäki gröna
medlem Pia Kauma saml
medlem Antero Laukkanen kd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Antti Rantakangas cent
ersättare Sanna Marin sd.

Betänkande LaUB 20/2018 rd

Sekreterare var

utskottsråd Mikko Monto.